

Język polski
branżowa szkoła II stopnia – po szkole podstawowej

Cele kształcenia – wymagania ogólne

- I. Kształcenie literackie i kulturowe.
 1. Kształtowanie dojrzałości intelektualnej, emocjonalnej i moralnej uczniów.
 2. Rozumienie konieczności zachowania i rozwoju literatury i kultury w życiu jednostki oraz społeczeństwa.
 3. Rozróżnianie kultury wysokiej i niskiej, elitarnej i popularnej oraz dostrzeganie związków między nimi.
 4. Kształtowanie różnorodnych postaw czytelniczych: od spontanicznego czytania do odbioru opartego na podstawach naukowych.
 5. Kształtowanie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury oraz innych tekstów kultury, a także ich wzajemnej korespondencji.
 6. Kształtowanie świadomego odbioru utworów literackich i tekstów kultury na różnych poziomach: dosłownym, metaforycznym, symbolicznym, aksjologicznym.
 7. Kształcenie umiejętności rozumienia roli mediów oraz ich wpływu na zachowania i postawy ludzi, a także właściwego korzystania z nich.
 8. Wspieranie uczniów w budowaniu własnego systemu wartości na fundamencie prawdy, dobra i piękna oraz szacunku dla człowieka.

- II. Kształcenie językowe.
 1. Świadome wykorzystanie języka narodowego w budowaniu tożsamości osobowej ucznia oraz wspólnot: rodzinnej, narodowej i kulturowej.
 2. Świadome wykorzystanie działań językowych w formowaniu odpowiedzialności za zachowania językowe własne i otoczenia.
 3. Pogłębianie funkcjonalnej wiedzy na temat zagadnień z zakresu nauki o języku.
 4. Wzbogacanie umiejętności komunikacyjnych, stosowne wykorzystanie języka w różnych sytuacjach komunikacyjnych.
 5. Funkcjonalne wykorzystywanie wiedzy o języku w odczytaniu sensów zawartych w strukturze głębokiej tekstów literackich i nieliterackich.
 6. Uwrażliwianie na piękno mowy ojczystej, wspomaganie rozwoju kultury językowej, doskonalenie umiejętności posługiwania się poprawną polszczyzną.

- III. Tworzenie wypowiedzi.
 1. Wykorzystanie kompetencji językowych w różnych formach wypowiedzi ustnych i pisemnych.
 2. Doskonalenie umiejętności wyrażania własnych sądów, argumentacji i udziału w dyskusji.

3. Kształcenie umiejętności formułowania i uzasadniania sądów na temat dzieł literackich oraz innych tekstów kultury.
4. Doskonalenie umiejętności retorycznych, w szczególności zasad tworzenia wypowiedzi spójnych, logicznych oraz stosowania kompozycji odpowiedniej dla danej formy gatunkowej.
5. Rozwijanie umiejętności tworzenia tekstów o wyższym stopniu złożoności.

IV. Samokształcenie.

1. Rozwijanie zainteresowań humanistycznych.
2. Doskonalenie umiejętności korzystania z różnych źródeł informacji, w tym zasobów cyfrowych, oceny ich rzetelności, wiarygodności i poprawności merytorycznej.
3. Utrwalanie poszanowania dla cudzej własności intelektualnej.
4. Kształcenie nawyków systematycznego uczenia się; porządkowania zdobytej wiedzy i jej pogłębiania oraz syntezy poznanego materiału.
5. Wyrabianie nawyku samodzielnej, systematycznej lektury.
6. Zachęcanie do rozwijania uzdolnień własnych poprzez udział w różnych formach aktywności intelektualnej i twórczej.
7. Rozwijanie umiejętności efektywnego posługiwania się technologią informacyjną w poszukiwaniu, porządkowaniu i wykorzystywaniu pozyskanych informacji.

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

Na III etapie edukacyjnym w branżowej szkole II stopnia obowiązuje utrwalanie, poszerzanie i doskonalenie wiadomości i umiejętności nabytych w szkole podstawowej oraz szkole branżowej I stopnia.

I. Kształcenie literackie i kulturowe

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

spełnia wymagania przewidziane dla branżowej szkoły I stopnia, a ponadto:

- 1) rozumie podstawy periodyzacji literatury, sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach;
- 2) rozpoznaje w utworach cechy prądów literackich i artystycznych, interpretuje ich rolę w kształtowaniu własnej wrażliwości poznawczej i estetycznej;
- 3) rozpoznaje konwencje literackie i określa ich cechy w utworach (fantastyczną, symboliczną, mimetyczną, realistyczną, naturalistyczną, groteskową);
- 4) dostrzega żywotność motywów biblijnych i antycznych w tekstach literackich; wyjaśnia przyczyny stałej ich obecności oraz wykazuje głębię ich moralnego przesłania i inspirującą siłę intelektualną; określa kategorie sacrum i profanum oraz ich znaczenie dla tworzenia systemu wartości;
- 5) rozróżnia gatunki epickie, liryczne, dramatyczne i synkretyczne, w tym: gatunki poznane w szkole podstawowej oraz psalm, kronikę, sielankę, balladę, dramat romantyczny,

powieść poetycką oraz typy powieści i dramatu, wymienia ich podstawowe cechy oraz określa cechy gatunkowe czytanych utworów literackich;

- 6) rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego poznane w szkole podstawowej oraz: oksymoron, synekdochę, peryfrazę, metonimię, synestezję, eufonię, hiperbolę, epiforę, leksykalne środki stylistyczne (w tym frazeologizmy), antytezę, paralelizm, wyliczenie, elipsę, wersyfikacyjne środki stylistyczne, w tym przerzutnię, oraz określa ich funkcje;
- 7) rozpoznaje w tekstach literackich: ironię i autoironię, komizm, tragizm, humor, patos; rozumie ich wartościujący charakter;
- 8) rozumie pojęcie groteski, rozpoznaje ją w tekstach oraz określa jej artystyczny i wartościujący charakter;
- 9) interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego;
- 10) określa problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami epoki literackiej, zjawiskami egzystencjalnymi i estetycznymi;
- 11) rozpoznaje w utworze sposoby kreowania świata przedstawionego (narracji, fabuły, bohaterów, sytuacji lirycznej, podmiotu-adresata, akcji, wątków, motywów); dokonuje ich interpretacji i wartościowania;
- 12) rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu, rozpoznaje podstawowe motywy i toposy w utworach literackich oraz określa ich rolę w tworzeniu znaczeń uniwersalnych;
- 13) rozumie pojęcie aluzji literackiej, rozpoznaje aluzje w utworach i określa ich znaczenie w rozumieniu związków z tradycją literacką;
- 14) w interpretacji utworów literackich odwołuje się do tekstów poznanych w szkole podstawowej, w tym: trenów i pieśni Jana Kochanowskiego, bajek Ignacego Krasickiego, *Dziadów cz. II* oraz *Pana Tadeusza* Adama Mickiewicza, *Zemsty* Aleksandra Fredry, *Ballady* Juliusza Słowackiego;
- 15) porównuje utwory literackie lub ich fragmenty, dostrzega kontynuacje i nawiązania w porównywanych utworach, określa cechy wspólne i różne;
- 16) przedstawia i uzasadnia propozycję interpretacji utworu, wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej, odwołuje się do znanych mu kontekstów, w tym – jeśli jest to uzasadnione – do kontekstu własnego doświadczenia życiowego lub lekturowego;
- 17) przedstawia różnorodne propozycje odczytania tego samego utworu literackiego;
- 18) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst historycznoliteracki, historyczny, polityczny, kulturowy, filozoficzny, biograficzny, mitologiczny, biblijny;
- 19) określa obecne w utworach literackich wartości uniwersalne i narodowe: dobro, prawda, piękno, wiara, nadzieja, miłość, Bóg, wolność, niepodległość, ojczyzna, solidarność, braterstwo, przyjaźń, honor, określa ich rolę i związek z problematyką utworu oraz znaczenie dla budowania własnego systemu wartości;
- 20) rozumie problem konfliktu wartości i cel ukazywania takich konfliktów w utworach literackich oraz ich związek z wartościami poznawczymi i etycznymi.

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń:

spełnia wymagania przewidziane dla branżowej szkoły I stopnia, a ponadto:

- 1) przetwarza i hierarchizuje informacje w analizie tekstów publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych;
- 2) dekomponuje strukturę tekstu: odczytuje jego sens, główną myśl, sposób prowadzenia wywodu oraz argumentację;
- 3) rozpoznaje specyfikę tekstów publicystycznych (artykuł, felieton, reportaż), retorycznych (przemówienie, laudacja, homilia), popularnonaukowych i naukowych (rozprawa); wśród tekstów prasowych rozróżnia wiadomość i komentarz;
- 4) określa wpływ starożytnego teatru greckiego na rozwój sztuki teatralnej; rozumie pojęcie „katharsis” i określa jego rolę w kształtowaniu odbioru dzieła;
- 5) charakteryzuje główne prądy filozoficzne oraz określa ich wpływ na kulturę epoki;
- 6) odczytuje pozaliterackie teksty kultury, stosując kod właściwy danej dziedzinie sztuki;
- 7) odróżnia dzieła kultury wysokiej od tekstów kultury popularnej, stosuje kryteria pozwalające odróżnić arcydzieło od kiczu;
- 8) zna pojęcie syntezy sztuk, rozpoznaje jej cechy i ewolucję od romantyzmu do współczesności.

II. Kształcenie językowe

1. Gramatyka języka polskiego. Uczeń:

spełnia wymagania przewidziane dla branżowej szkoły I stopnia, a ponadto:

- 1) rozumie historyczne uwarunkowania oboczności w wyrazach;
- 2) rozumie zróżnicowanie składniowe zdań wielokrotnie złożonych i ich rolę w budowie wypowiedzi o różnym charakterze;
- 3) określa argumentacyjny charakter różnych konstrukcji składniowych i ich funkcje w tekście;
- 4) wykorzystuje szyk wyrazów i jego rolę w budowaniu znaczenia.

2. Zróżnicowanie języka. Uczeń:

Spełnia wymagania przewidziane dla branżowej szkoły I stopnia, a ponadto:

- 1) rozróżnia pojęcie stylu, stylistyki i stylizacji, rozumie ich funkcje w tekście;
- 2) rozpoznaje i ocenia modę językową i natręctwo we współczesnym języku;
- 3) rozpoznaje zmiany w słownictwie: procesy słowotwórcze, neologizmy, powstawanie frazeologizmów, zmiany znaczeń i przynależności stylowej słów;
- 4) dostrzega wpływy obce i ich przyczyny w każdej epoce; określa rodzaje zapożyczeń i sposób ich funkcjonowania w polszczyźnie różnych epok; odnosi wskazane zjawiska do współczesnej kondycji polszczyzny;

- 5) zna, rozumie i funkcjonalnie wykorzystuje biblizmy, mitologizmy, sentencje, przysłowia i aforyzmy obecne w polskim dziedzictwie kulturowym;
- 6) określa rodzaje stylizacji (archaizacja, dialektyzacja, kolokwializacja, stylizacja środowiskowa, biblijna, mitologiczna, itp.) oraz ich funkcje w tekście;
- 7) rozróżnia dialekty języka polskiego, określa ich rolę w stylizacji;
- 8) rozumie pojęcie socjolektu, rozpoznaje i określa jego funkcje w tekście;
- 9) określa funkcje współczesnej polszczyzny potocznej w zróżnicowaniu języka mówionego i pisanego;
- 10) wartościuje wypowiedzi tworzone przez internautów;
- 11) rozpoznaje słownictwo o charakterze wartościującym.

3. Komunikacja językowa i kultura języka. Uczeń:

spełnia wymagania przewidziane dla branżowej szkoły I stopnia, a ponadto:

- 1) rozpoznaje i określa funkcje tekstu (informatywną, poetycką, metajęzykową, ekspresywną, impresywną – w tym perswazyjną);
- 2) rozpoznaje zjawiska powodujące niejednoznaczność wypowiedzi (homonimie, anakoluty, elipsy, paradoksy), dba o jasność i precyzję komunikatu;
- 3) sprawnie posługuje się różnymi odmianami polszczyzny w zależności od sytuacji komunikacyjnej;
- 4) potrafi dostrzec wieloznaczność wypowiedzi na podstawie intonacji, mowy ciała lub odnośników do kontekstu;
- 5) odróżnia innowację językową od błędu językowego; określa jej funkcję w tekście.

4. Ortografia i interpunkcja. Uczeń:

spełnia wymagania przewidziane dla branżowej szkoły I stopnia, a ponadto:

- 1) stosuje wszystkie zasady ortografii i interpunkcji, w tym szczególnie: pisowni wielką i małą literą, pisowni łącznej i rozłącznej partykuły *nie* oraz partykuły *-bym*, *-byś*, *-by* z różnymi częściami mowy; pisowni zakończeń *-ji*, *-ii*, *-i*; zapisu przedrostków *roz-*, *bez-*, *wes-*, *wz-*, *ws-*; pisowni przyimków złożonych; pisowni nosówek (*a*, *ę*) oraz połączeń *om*, *on*, *em*, *en*;
- 2) wykorzystuje składniowo-znaczeniowy charakter interpunkcji do uwypuklenia sensów redagowanego przez siebie tekstu;
- 3) rozumie stylistyczną funkcję zamierzonego błędu ortograficznego w tekście artystycznym.

III. Tworzenie wypowiedzi

1. Elementy retoryki. Uczeń:

spełnia wymagania przewidziane dla branżowej szkoły I stopnia, a ponadto:

- 1) formułuje tezy i argumenty w wypowiedzi ustnej i pisemnej przy użyciu odpowiednich konstrukcji składniowych;
- 2) określa i rozróżnia cele perswazyjne w wypowiedzi literackiej i nieliterackiej;
- 3) określa w tekstach retorycznych zasadę kompozycyjną (np. teza, argumenty, apel, pointa);
- 4) wyjaśnia, w jaki sposób użyte środki retoryczne (np. pytania retoryczne, wyliczenia, wykrzyknienia, paralelizmy, powtórzenia, apostrofy, przerzutnie, inwersje) oddziałują na odbiorcę;
- 5) rozróżnia typy argumentów, w tym argumenty pozamerytoryczne (np. odwołujące się do litości, niewiedzy, groźby, autorytetu, argumenty *ad personam*);
- 6) tworzy plan dekompozycyjny tekstów o charakterze argumentacyjnym przy użyciu zdań oznajmujących, równoważników zdania oraz pytań;
- 7) rozumie, na czym polega logika i konsekwencja toku rozumowania w wypowiedziach argumentacyjnych;
- 8) odróżnia dyskusję od sporu i kłótni;
- 9) rozróżnia pragmatyczny i etyczny wymiar składanych obietnic w tekstach reklamy;
- 10) wykorzystuje retoryczny aspekt wieloznaczności w tekstach i wypowiedziach własnych, np. homonimia, znaczenia nieostre, elipsa, anakolut, paradoks;
- 11) rozpoznaje elementy erystyki w dyskusji oraz ocenia je pod względem etycznym;
- 12) rozumie zjawisko nowomowy jako manipulację odbiorcą i określa jego cechy i funkcje w tekście.

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

spełnia wymagania przewidziane dla branżowej szkoły I stopnia, a ponadto:

- 1) zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie;
- 2) reaguje na przejawy agresji językowej, np. zadając pytania, prosząc o rozwinięcie lub uzasadnienie stanowiska, wykazując sprzeczność wypowiedzi;
- 3) przygotowuje i wygłasza przemówienia;
- 4) tworzy spójne wypowiedzi w formach poznanych na wcześniejszych etapach, a ponadto: szkic interpretacyjny, szkic krytyczny;
- 5) odróżnia streszczenie od parafrazy; funkcjonalnie stosuje je w zależności od celu wypowiedzi;
- 6) tworzy plan kompozycyjny wypowiedzi;
- 7) stosuje retoryczne zasady kompozycyjne w tworzeniu własnego tekstu;
- 8) w interpretacji przedstawia propozycję odczytania tekstu, formułuje argumenty na podstawie tekstu oraz znanych kontekstów, w tym własnego doświadczenia, przeprowadza logiczny wywód służący uprawomocnieniu formułowanych sądów;
- 9) potrafi weryfikować własne i cudze decyzje poprawnościowe;
- 10) wykorzystuje wiedzę o języku w pracy redakcyjnej nad tekstem własnym i cudzym, dokonuje korekty tekstu własnego i cudzego, stosuje kryteria poprawności językowej.

IV. Samokształcenie

Uczeń spełnia wymagania przewidziane dla branżowej szkoły I stopnia, a ponadto:

- 1) poszerza umiejętności pracy samodzielnej między innym przez przygotowanie referatów poświęconych problemom pokrewnym do omawianych;
- 2) porządkuje informacje w problemowe całości poprzez ich wartościowanie; syntetyzuje poznawane treści wokół problemu, tematu, zagadnienia oraz potrafi je wykorzystać w swoich wypowiedziach;
- 3) korzysta z literatury naukowej lub popularnonaukowej;
- 4) sporządza bibliografię i przypis bibliograficzny;
- 5) wybiera z tekstu odpowiednie cytaty i potrafi je zastosować w wypowiedzi;
- 6) wzbogaca swoją wypowiedź pozajęzykowymi środkami komunikacji;
- 7) posługuje się słownikami, np. skrótów, gwarowymi;
- 8) wykorzystuje multimedialne źródła informacji oraz dokonuje ich krytycznej oceny;
- 9) gromadzi i przetwarza informacje, sporządza bazę danych;
- 10) wykorzystuje formę projektu w przygotowaniu i prezentowaniu oraz popularyzowaniu swoich zainteresowań i osiągnięć;
- 11) zna pojęcie hipertekstu; rozpoznaje jego realizacje internetowe oraz pozainternetowe; określa ich funkcje w komunikacji, umiejętnie z nich korzysta w gromadzeniu informacji.

Lektura obowiązkowa:

Biblia, fragmenty, w tym fragmenty *Księgi Koheleta*, *Pieśni nad Pieśniami*, *Księgi Psalmów*, *Apokalipsy wg św. Jana*;

Arystofanes, *Chmury*

Horacy – wybrane utwory;

Lament świętokrzyski; *Legenda o św. Aleksym*;

Kwiatki świętego Franciszka z Asyżu (fragmenty);

Gall Anonim, *Kronika polska* (fragmenty);

Dante Alighieri, *Boska komedia* (fragmenty);

Św. Augustyn, *Wyznania* (fragmenty);

Jan Kochanowski, wybrane pieśni i psalmy, w tym *Psalm 13*, *Psalm 47*;
tren IX, X, XIX,

Odprawa posłów greckich;

Andrzej Frycz Modrzewski, *O poprawie Rzeczypospolitej* (fragmenty);

Niccolò Machiavelli, *Księżę* (fragmenty);

Piotr Skarga, *Kazania sejmowe* (fragmenty);

Żywoty świętych (fragmenty);

Daniel Naborowski, wybrane wiersze

Jan Chryzostom Pasek, *Pamiętniki* (fragmenty);

William Szekspir, *Hamlet*;

Franciszek Karpiński, wybór sielanek i liryki religijnej;

Stanisław Staszic, *Przestrogi dla Polski* (fragmenty);

Adam Mickiewicz, wybrane ballady, w tym *Romantyczność*,
wybrane sonety z cyklu *Sonety krymskie* oraz inne wiersze;

Dziady cz. IV

Dziady cz. III;

Konrad Wallenrod;

Juliusz Słowacki, wybrane wiersze, w tym *Grób Agamemnona* (fragmenty);

Kordian;

Zygmunt Krasiński, *Nie-Boska komedia*;

Cyprian Norwid, wybrane wiersze, w tym *Coś ty Atenom zrobił, Sokratesie*;

Bolesław Prus, *Lalka*;

Adam Asnyk, wybór wierszy;

Fiodor Dostojewski, *Zbrodnia i kara*;

Jan Kasprowicz, wybrane wiersze;

Stanisław Wyspiański, *Wesele*;

Władysław Stanisław Reymont, *Chłopi* (tom I – *Jesień*);

Stefan Żeromski, *Rozdziobią nas kruki, wrony...*;

Witold Gombrowicz, *Ferdydurke* (fragmenty);

Gustaw Herling-Grudziński, *Inny świat*;

wybrane wiersze następujących poetów:

Bolesław Leśmian,

Tadeusz Peiper,

Józef Czechowicz,

Kazimierz Wierzyński, w tym wybrane wiersze z okresu skamandryckiego oraz emigracyjnego,

Tadeusz Gajcy,

Tadeusz Różewicz,

Miron Białoszewski,

Wisława Szymborska,

Czesław Miłosz, w tym wybrane wiersze z tomu *Ocalenie* oraz *Traktat moralny* (fragmenty);

Zbigniew Herbert, w tym wybrane wiersze z tomów: *Pan Cogito* oraz *Raport z oblężonego miasta*,

Stanisław Barańczak,

Marcin Świetlicki,

Jan Polkowski,

Wojciech Wencel;

Albert Camus, *Dżuma*;

George Orwell, *Rok 1984*;

Jacek Dukaj, *Katedra*;

Antoni Libera, *Madame*;

Andrzej Stasiuk, *Miejsce*;

Wybrane utwory okresu stanu wojennego.

Powojenna piosenka literacka – wybrane utwory Ewy Demarczyk, Jacka Kaczmarskiego, Wojciecha Młynarskiego, Agnieszki Osieckiej oraz wybrane teksty Kabaretu Starszych Panów.

Lektury uzupełniające do wyboru przez nauczyciela:

Sofokles, *Król Edyp*;

Wergiliusz, *Eneida* (fragmenty);

Mikołaj z Wilkowiecka, *Historyja o chwalebnyim Zmartwychwstaniu Pańskim* (fragmenty);

Dzieje Tristana i Izoldy (fragmenty);
Giovanni Boccaccio, *Sokół*;
Mikołaj Rej, *Żywot człowieka poczciwego* (fragmenty);
Miguel de Cervantes y Saavedra, *Przemysłny szlachcic Don Kichote z Manczy* (fragmenty);
Ignacy Krasicki, *Monachomachia* (fragmenty);
Stanisław Trembecki, Franciszek Kniaźnin, wybrane utwory;
Jędrzej Kitowicz, *Opis obyczajów za czasów panowania Augusta III* (fragmenty);
Julian Ursyn Niemcewicz, *Powrót posła*;
Adam Mickiewicz, wybrane wiersze;
Juliusz Słowacki, wybrane wiersze, *Beniowski* (fragmenty);
Aleksander Fredro, *Śluby panięskie*;
Johann Wolfgang Goethe, *Cierpienia młodego Wertera* (fragmenty);
Johann Wolfgang Goethe, *Faust* (fragmenty);
George Byron, *Giaur* (fragmenty);
Eliza Orzeszkowa, *Nad Niemnem*;
Maria Konopnicka, wybór wierszy;
Stefan Żeromski, *Echa leśne*;
Zofia Nałkowska, *Granica*;
Joseph Conrad, *Lord Jim*;
Anna Kamińska, Stanisław Grochowiak, Jarosław Marek Rymkiewicz, wybrane wiersze;
Kazimierz Moczarski, *Rozmowy z katem* (fragmenty);
Zofia Nałkowska, z tomu *Medaliony* opowiadanie *Przy torze kolejowym*;
Jan Józef Szczepański, *Święty*;
Tadeusz Różewicz, *Kartoteka*;
Józef Mackiewicz, *Droga donikąd* (fragmenty);
Józef Czapski, *Na nieludzkiej ziemi* (fragmenty);
Leopold Tyrmand, *Dziennik 1954* (fragmenty);
Stanisław Lem, *Wizja lokalna*;
Samuel Beckett, *Czekając na Godota*;
Friedrich Dürrenmatt, *Wizyta starszej pani*;
Eugène Ionesco, *Lekcja*

lub inne utwory literackie wybrane przez nauczyciela.

Warunki i sposób realizacji

Podstawa programowa dla branżowej szkoły II stopnia przywraca chronologiczny układ treści, który pozwala na usystematyzowanie materiału, poznawanie utworów literackich w naturalnym porządku, tak jak one powstawały z uwzględnieniem różnorodnych kontekstów, w tym kulturowych, historycznych, filozoficznych. Jednocześnie należy podkreślić, że nauczanie języka polskiego nie może sprowadzać się jedynie do uczenia historii literatury, może to bowiem prowadzić do encyklopedyzmu czy mnożenia faktów. Chronologia ma stanowić punkt odniesienia, pozwalać rozwijać świadomość historycznoliteracką uczniów, co

powinno dokonywać się poprzez porównywanie zjawisk literackich w czasie. Należy przyjąć perspektywę współczesną jako punkt wyjścia we wprowadzanie do tradycji.

Kształcenie literackie i kulturowe powinno akcentować egzystencjalne aspekty doświadczenia siebie, innych, świata, otwierać ciekawą przestrzeń myślenia i wartościowania poprzez kontakty z wartościową literaturą i innymi tekstami kultury, wprowadzać w tradycję rozumianą jako strażnika pamięci zbiorowej, łącznika między dawnymi i współczesnymi czasami – przekaźnika treści wyróżnionych z dziedzictwa kulturowego jako społecznie ważnych i doniosłych, zarówno w czasie przeszłym, jak i współczesnym. W tradycję, która stanowi istotny czynnik procesów światopoglądowych, wpływających na kształtowanie się tożsamości człowieka. Czytanie tekstów literatury i kultury powinno nauczyć uczniów nie tylko dialogu z tradycją, ale zadawania pytań dziełu, warunkowanych osobistym i kulturowym kontekstem, rozumienia roli symbolu i metafory, mających związek z wartościami kulturowymi (duchowymi), moralnymi i wartościami sacrum. Zadaniem branżowej szkoły II stopnia jest zatem kształtowanie kompetencji kulturowej: wiedzy i umiejętności oraz samodzielności w dostrzeganiu i interpretowaniu złożonych treści.

Jednym z ważnych zadań edukacji polonistycznej jest kontynuowanie kształcenia umiejętności świadomego posługiwania się językiem polskim. Kluczowe w tym zakresie jest rozwijanie kompetencji językowej jako podstawy rozumienia tekstów, wypowiedziania się ustnie i pisemnie w różnych formach, umiejętnego argumentowania swoich sądów i przekonań. Integracja kształcenia językowego i literackiego jest warunkiem koniecznym w realizacji podstawy programowej i stanowi w dydaktyce istotny element procesu edukacyjnego ucznia. Pozwala ona nie tylko na bogacenie słownictwa ucznia, rozwój umiejętności komunikacyjnych, ale także umożliwia mu rozwijanie umiejętności interpretowania tekstów literackich i nieliterackich, rozwija skutecznie świadomość wartości, które opisuje język, a także pozwala na przeciwdziałanie próbom manipulacji językowej oraz związanej z nią przemocy, której źródłem może być język.

Ważną rolę w edukacji polonistycznej powinno spełnić samokształcenie rozumiane jako przygotowanie do edukacji ustawicznej, czyli wychowania człowieka charakteryzującego się twórczym i dynamicznym stosunkiem do życia i kultury. Zadaniem szkoły staje się przygotowanie uczniów nie tylko do samodzielnego opanowania wiedzy, porządkowania, problematyzowania jej, lecz odejścia od encyklopedyzmu na rzecz uczenia się rozumiejącego, oceniania użyteczności i prawdziwości przekazywanych informacji, do przekonania, że człowiek powinien się uczyć planowania i urzeczywistniania własnej przyszłości.

Wychowanie młodzieży na lekcjach języka polskiego odbywa się poprzez refleksję, w wymiarze aksjologicznym, egzystencjalnym, nad językiem i literaturą oraz kulturą. Obowiązkiem nauczyciela jest organizowanie wewnętrznej integracji wewnątrzprzedmiotowej, czyli łączenie kształcenia literackiego i kulturowego, językowego, tworzenia wypowiedzi oraz samokształcenia.